

Maz uzvarētāju, bet daudz kritiķu - klimata pārmaiņu finansēšanas strupceļš Baku

Autors: Benjamin Fox, Euobserver

Tā kā COP29 tika nodēvēts par “finanšu COP”, bija paredzams, ka sarunās ANO Pušu konferencē (COP29) Baku notikušajā klimata pārmaiņu samitā galvenā uzmanība tiks pievērsta naudas plūsmai. Taču piektdienas - 22.novembra pēcpusdienā, kad bija izredzes, ka samits turpināsies līdz nedēļas nogalei, bagātajām valstīm tika pārņemts, ka tās joprojām stingri kontrolē savas “čeku grāmatiņas.” Sammitā tika izmisīgi meklēta vienošanās, kas būtu pieņemama visiem dalībniekiem.

Dažas stundas pirms samita noslēguma 22.novembra vakarā COP29 prezidējošā valsts iesniedza vairākus jaunus sarunu tekstu projektus, kuros bija norādīts, ka klimata pārmaiņu finansēšanai paredzētais ieguldījums ir 1,3 triljoni dolāru (1,25 triljoni eiro).

Šis 1,3 triljonu ASV dolāru apjoms atbilst 77 jaunattīstības valstu grupas un Ķīnas izvirzītajām prasībām. Tas ir iekļauts līdzās apakšmērķim 250 miljardu ASV dolāru apmērā, kas bagātajām valstīm līdz 2035. gadam būtu jāmaksā jaunattīstības valstīm. Šī summa ir daudz mazāka par G77 valstu grupas pieprasītajiem 500 miljardiem ASV dolāru. Tā paredz piešķirt aptuveni 220 miljardus ASV dolāru vismazāk attīstītajām valstīm un 30 miljardus ASV dolāru “mazo salu” (Okeānija, Karību jūra, Indijas okeāns utt.) jaunattīstības valstīm.

Ķīna, šķiet, ir viena no galvenajām ieguvējām, tai seko fosilā kurināmā ražotājvalstis, kas ir ievērojami mīkstinājušas formulējumu par atteikšanos no fosilā kurināmā.

Eiropas Savienības sarunu komandai tā ir neveiksme. Eiropas Savienības pārstāvji bija nobažījušies par atkāpšanos no pagājušajā gadā Dubajā pieņemtās apņemšanās, kurā tika uzsvērtā pakāpeniska atteikšanās no fosilā kurināmā. Jaunākajā Baku iesniegtajā tekstā šis jautājums ir neskaidri formulēts.

22.novembrī publicētajā tekstā ir sniegts “meistarklases paraugs”, aprakstot “taisnīgas pārejas daudznozaru un daudzdimensionālo raksturu” un to, kā tā var “veicināt videi draudzīgu, pienācīgu

kvalitātes darbavietu radīšanu un ... nozīmīgas sociālekonomiskās iespējas, kas saistītas ar pāreju no fosilā kurināmā izmantošanas enerģētikas sistēmās”.

ES klimata komisārs Vopke Hokstra jau 21.novembrī jaunāko tekstu raksturoja kā “acīmredzami nepieņemamu”.

Lielākā neveiksme ir saistīta ar finansējumu.

Viena no delegātu prioritātēm bija aizstāt 100 miljardus ASV dolāru gadā, ko jaunattīstības valstis uzskatīja par nepietiekamu. Sākot no 2025. gada, donorvalstis ir noteikušas jauns kolektīvo mērķi, kura vērtība pārsniedz 1 miljardu ASV dolāru gadā. Finansējums būtu jāveic turpmāko piecu gadu laikā. Pat šo priekšlikumu jaunattīstības valstis uzskata par nepietiekamu. Iepriekšējais ikgadējais mērķis, kas tika noteikts 2009. gadā, tika sasniegts tikai 2021. gadā.

"Lai gan 1 - 1,3 triljoni ASV dolāru ir atbilstošs skaitlis, ko izmantot, lai pilnībā atspoguļotu ārējā finansējuma vajadzības, sarunu dalībniekiem ir jānosaka, cik lielu daļu no tā veidos publiskie līdzekļi, ko piešķirs publiskie avoti. Tieši šeit mēs pašlaik esam iestrēguši," norādīja Gaja Larsena, Pasaulē resursu institūta klimata finansējuma pieejamības direktore.

Dažas jaunattīstības valstis vēlas, lai viss triljons būtu publiskais finansējums. Tas gan nekad nav šķitis reāli iespējams. Eiropas Savienība ir norādījusi, ka tās piedāvājums būtu no 200 līdz 300 miljardiem dolāru. Amerikas Savienotās Valstis vispār nav izteikušas piedāvājumu. Tas nav pārsteidzoši, jo jaunievēlētais prezidents Donalds Tramps jau iepriekš ir draudējis (atkal) atsaukt ASV no Parīzes nolīguma.

Strīda pamatā par klimata pārmaiņu finansēšanas apjomu ir domstarpības par to, kam būtu jāveic ieguldījums. Eiropa un citas turīgās valstis ir centušās paplašināt starptautiskās palīdzības klimata jomā maksātāju bāzi, tostarp Zaudējumu un kaitējuma fondu. Par to tika panākta vienošanās pagājušā gada COP samitā Dubajā. Vienošanās nozīmētu, ka ieguldījumus varētu veikt arī Ķīna un Saūda Arābija.

Pirms samita Eiropas Parlaments pagājušajā nedēļā izklāstīja savu nostāju un pieprasīja, lai visas lielākās valstis un valstis ar

strauji augošu ekonomiku, kurām ir lielas emisijas un augsts IKP, finansiāli atbalstītu globālos klimata pasākumus.

Vai Ķīna joprojām ir “jaunattīstības” valsts?

Lai gan Ķīna ir pasaules otrā lielākā ekonomika, tā apgalvo, ka joprojām ir jaunattīstības ekonomika un ir apvienojusi spēkus ar G77 jaunattīstības valstu grupu, lai pretotos šim finansējuma modeļa priekšlikumam. Ķīnas delegācijas klimata jautājumos vadītājs *Zhao Yingmin* apgalvoja, ka Pekina turpmāk klimata pārmaiņu finansēšanā piedalīsies brīvprātīgi, nevis uzņemsies obligātas saistības. Ķīna ir panākusi savu. 22.novembra tekstā ir runa par to, ka jaunattīstības valstis “tiek aicinātas veikt brīvprātīgas iemaksas” finansējumā.

Tajā pašā laikā Eiropas Savienība vada bagāto valstu grupu, kas nevēlas runāt par jaunām finanšu saistībām bez nosacījumiem *quid-pro-quo*. ("*kaut kas par kaut ko*") ES vēlas, lai plašākā nolīgumā par jaunu finansējumu tiktu iekļauta apņemšanās pakāpeniski pārtraukt fosilā kurināmā izmantošanu un pāriet uz globālu oglekļa cenu noteikšanu.

ES amatpersonas uzskata, ka tas palīdzētu radīt līdzvērtīgus konkurences apstākļus starptautiskā mērogā un mudinātu citas valstis ieviest emisiju tirdzniecības sistēmas un režīmus. Šī pieeja būtu veidota pēc ES oglekļa emisiju robežkontroles mehānisma parauga, - ar nodokļiem importam, kas saistīti ar oglekļa emisijām.

Šis strupceļš ir īpaši sarūgtinājis Āfrikas valstis, no kurām daudzas ir priekšplānā cīņā ar ekstrēmām klimata pārmaiņām. Arī Panamas sūtnis Huans Karloss Monterejs Gomess 250 miljardu ASV dolāru piedāvājumu raksturoja kā “apkaunojošu, bezkaislīgu un ļaunu”.

Tukša papīra lapa

Citi apgalvo, ka viss, kas viņiem ir piedāvāts tā sauktajā “finanšu COP”, ir kā tukša papīra lapa. Piekdien Āfrikas sarunu dalībnieku grupas priekšsēdētājs Ali Mohameds sacīja, ka 250 miljardu ASV dolāru mērķis “ir pilnīgi nepieņemams un nepietiekams”. Iepriekš viņš tā saukto “kvantitatīvo mērķi” raksturoja kā “iemeslu, kāpēc mēs esam šeit... bet mēs neesam tuvāk, un mums ir nepieciešams, lai attīstītās valstis steidzami iesaistītos šajā jautājumā”.

Citi ir noskaņoti optimistiskāk.

“Tas vēl nav piezemēšanās laukums un mēs vismaz neesam pacēlušies gaisā bez kartes,” par 22.novembra paziņojumu sacīja Vācijas sūtne klimata jautājumos Dženifera Morgana.

Baku samits ir saņēmis daudz kritikas. Daudzi norādīja uz sliktu organizāciju un nekonsekvenci, ka klimata pārmaiņu samitus rīko tādas naftas ieguves valstis kā Azerbaidžāna un pagājušā gada COP organizētāja Dubaija.

Ja Baku samitā netiek panākta vienošanās par galveno klimata pārmaiņu finansēšanas mērķi, pastāv risks, ka tas varētu izraisīt tikpat nopietnu “mērķu sabrukumu” kā ANO klimata pārmaiņu samitā Kopenhāgenā 2009. gadā, - tā sacīja G77 jaunattīstības valstu grupas priekšsēdētāja Adonija Ajebare. Likmes ir augstas.